

שהביאו סיפור זה לשמוע שאין מזל לישראל. וגם סברא היא. ויש לפרש שפסק האשכול ונתנו לבעלי ולא הזיקו כלום שהרי עומד הוא להיקצץ (עפ"י חדושים ובאורים).

דף קנז

'חד אמר בכל השבת כולה [ברא"ש: בכולה שבת] הלכה כרבי שמעון לבר ממוקצה מחמת מיאוס – וכל שכן מחמת איסור שהוא חמור יותר [כמו משמע בהמשך: 'חד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת איסור'. וכן מבואר ברי"ף שכתב לפסוק במחלוקת רב אחא ורבינא כדברי המיקל הלכך מחמת איסור אסור ומחמת מיאוס מותר. ואם הדעה הראשונה מקילה במוקצה מחמת איסור, אין זה מיקל מזה. וכן כתב הר"ן, וכ"מ ברשב"א כאן ובתוס' חולין יד סע"ב. וע' בשפת אמת שצדד בזה].

ו'בכל השבת כולה' פירש הרמב"ן (וכן נקט הרשב"א): לאו דוקא במוקצה אלא בכל דיני שבת, ובין שנחלק רבי שמעון עם רבי יהודה [כגון במלאכה שאינה צריכה לגופה או בדבר שאינו מתכוין] בין שנחלק עם שאר תנאים. (ובמחלוקת ר"ש עם ר"י ור"מ בשנים שעשאוהו [לעיל צב-ג] פסקו כל הפוסקים דלא כר"ש אלא כסתם משנה. וצ"ע. וע"ע ברמב"ן לעיל קיא.).

הרמב"ם פסק במשאצ"ג כרבי יהודה, ויתכן שפירש 'בכל השבת' – בענין מוקצה בלבד, כדעת 'מי שאמר' המובא ברמב"ן.

'איבעיא להו, הפרה בין לצורך ובין שלא לצורך ושאלה לצורך אין שלא לצורך לא'. מפני שהפרת נדרים אין צריך לה בית דין אלא שאומר לה טלי ואכלי, טלי ושתי (עפ"י רמב"ן).

'... או דילמא כי קתני לצורך אשאלה הוא דקתני אבל הפרת נדרים אפילו שלא לצורך. אלמא הפרת נדרים כל היום...'. יש להקשות, אפילו אם נאמר הפרת נדרים מעת לעת הלא אם שמע את נדרה בערב שבת, מיפר בשבת אפילו שלא לצורך השבת שהרי לא יוכל להפר לאחר השבת [והרי אמרו בסמוך שנשאלים על הנדרים בשבת אפילו היה לו פנאי להישאל מקודם, והכי נמי לענין הפרה]? ויש לומר, זה שאמרנו 'שלא לצורך לא' – בשאפשר להפר לאחר השבת, כגון ששמע בשבת, אבל שמע מערב שבת הרי זה לצורך ומותר.

ויש שאמרו שהלכו חכמים אחר המצוי, והרי בדרך כלל יכול להפר אחר השבת, הלכך אסרו אף באופן שאין מצוי ששמע מערב שבת ולא הפר מיד, אעפ"י שלא יוכל להפר אחר כך (עפ"י רמב"ן [כבאור הגרא"ז בהגהותיו]. וערשב"א).

ולצורך השבת התירו אף כשמע מקודם ולא הפר, כדין שאלה. אבל שלא לצורך לא התירו מאחר ברוב פעמים יש לו שהות להפר לאחר השבת. ומשמע קצת שלפי סברא זו, מה שלא יוכל להפר אחר כך לא עושה את ההפרה כ'צורך השבת' אלא הוא הטר מיוחד שהתירו חכמים בגלל ההכרח. אבל לפי התירוץ הראשון יש קצת לדקדק בלשונו שנחשב 'צורך שבת', שאף על פי שהנדר עצמו אינו נוגע לשבת, אבל כל הפרה שא"א לה למחר נחשבת צורך היום, ויתכן שאינו בכלל 'ממצוא חפצך ודבר דבר' כלל. ולפי"ז צ"ע אם מותר לכתחילה להמתין ולהישאל או להפר בשבת.

ומבואר באחרונים (מובא במשנ"ב שמה סק"ג) שפשוט להם שאם הבעל אינו יודע מנדר אשתו עדיין, והוא שלא לצורך השבת – טוב יותר שלא להודיעו עד אחר השבת כדי שלא יצטרך להפר בשבת ביום השמיעה. ומשמע שאין זה כצורך היום ממש אלא הטר שהתירו לו בגלל ההכרח. ופשוט לפי"ז שאם שמע מערב שבת, לכתחילה יפר מבעוד יום. אך בנדר שהוא צורך השבת עדיין צ"ע, ומסתבר שגם בזה יש להפר ולהתיר מקודם. וכ"כ בבאה"ל שמה, א ד"ה אע"פ.

(ע"ב) 'ופקקו את המאור בטפיה וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש שם בגיגית פותח טפח אם לאו'. ואם תאמר, מאחר שכבר פקקו, לאיזה צורך מדדו אם יש שם פותח טפח אם לאו, הלא אפילו אם יש שם טפח הטפיה חוצץ בפני הטומאה? ויש לומר שהוצרכו אחר כך ליקח הטפיה משם (עפ"י רבי עובדיה מברטנורא).

משמע מכלל הדברים שאם אין צורך לשבת עצמה, לא התירו למדוד בשבת אעפ"י שהוא דבר הוראה. וכן כתב הריטב"א מסברא. ולפי זה צריך לומר שזה שכתב הפמ"ג (מובא במשנ"ב שו"ס קל"ה) שמותר לשער תערובת אם יש ששים בהתר על האיסור משום שעושה כן לידע ההוראה – דוקא לצורך אכילת השבת התירו.

ולולא דבריהם היה אפשר לומר שהרי זה כדיבור של מצוה שמותר אפילו אינו לצורך היום שבכלל 'חפצי שמים' הוא. והכי נמי היה מותר להם למדוד הסדק לידע הדין באם יינטל הטפיה מהחלון.

ובספר נודע ביהודה (קמא יו"ד צד ד"ה ודע דמה) פירש על פי מה ששנינו בעדיות (א, יד) שהפקיקה בטפיה מצלת רק על אוכלים ומשקים וכלי חרס אבל לא על כלי שטף, הלכך בתחילה מיהרו לפקוק בטפיה כדי להציל עכ"פ על אוכלים ומשקים וכלי חרס שבבית, ושוב מדדו אם יש בגיגית פותח טפח כדי לידע אם נטמאו הכלי-שטף. ע"ע בחדושי רא"מ הורביץ.

זקשרו את המקידה בגמי'. רש"י פרש שלכך נקט 'גמי', מפני שראוי למאכל בהמה ואינו משאירו שם להיות של קיימא, שמתנתק לכשייבש (וכן משמע ברמב"ם בפירוש המשנה). מכאן כתב בספר בית מאיר (או"ח שיו"א, א) להוכיח [שלא כדעת הט"ז שם] שלא כל קשר שבדעת הקושר להתירו בו ביום מותר, אלא רק אם הקשר עומד להיפתח מצד טיבו, אם משום שאינו מחזיק מעמד כל כך אם משום מיקום הקשר, כגון שנעשה הקשר בבגד העשוי ללבשו ולפשטו מדי יום וכיו"ב – שלכך הוצרכו כאן לקשור בגמי ואין די במה שמתכוונים הקושרים בדעתם להתירו מיד (וכ"כ בבאור הלכה שם, שקשר שדרכו להיות קבוע, אין מתחשבים במה שבדעת האדם להתירו מיד).